

Людмила СЕГЕДА викладач кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Сучасні тенденції розвитку економік окремих провідних країн світу та економічні, політичні та воєнні зрушення в Україні призвели до суттєвих змін у здійсненні грошово-кредитного регулювання Національним банком України. Так, на міжнародному рівні суттєвими чинниками стали зміни у визначенні та формуванні валютних курсів, лібералізація процесу міжнародного переміщення грошових ресурсів, виникнення нових фінансових інструментів. На національному рівні це невчасні та недоречні зміни умов діяльності вітчизняних банківських установ, незрозуміла курсова політика регулятора, що спричиняє суттєві інфляційні процеси у країні тощо. Зрозуміло, що саме банківський сектор мав би виступити тим основним куратором та рушійною силою для позитивних тенденцій руху економіки України, що дозволило б відновити реальний сектор та стабілізувати економічну, а через неї й соціальну ситуацію в країні. В цьому контексті особливої актуальності набуває питання ефективного грошово-кредитного регулювання, яке здатне не лише протистояти глобальним ризикам, а й через внутрішні механізми забезпечити нормальні умови функціонування як банківських установ, так і суб'єктів господарювання, а надалі й безпосередньо населення. Та першим парадоксом для вітчизняної банківської системи є відсутність офіційного документу, який би містив основні засади грошово-кредитної політики на 2016 рік. Наразі діють лише пропозиції щодо такої діяльності, де, зокрема відзначено, що «Національний банк досягатиме цінової стабільності шляхом дотримання кількісних цілей щодо інфляції» [1].

Водночас, в Осинових засадах грошово-кредитної політики на 2015 рік вказано, що «...Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Це передбачає збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання у середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких, стабільних темпів інфляції, забезпечення цінової передбачуваності у здійсненні довгострокового планування та прийнятті управлінських рішень щодо економічного та соціального розвитку. Завданням грошово-кредитної політики у середньостроковій перспективі є зниження темпів інфляції до 5% на рік із допустимим відхиленням ± 1 процентний пункт» [2]. Якщо ж проаналізувати рівень інфляції в Україні та показник знецінення національної валюти, стає очевидним не лише недотримання цілі діяльності українським регулятором, а й здійснення ряду заходів, які й спричинила власне таку ситуацію. Аналізуючи досвід зарубіжних країн, слід відмітити, що, до прикладу, в США на 2016 рік передбачені наступні основні цілі грошово-кредитної політики - сприяння підтримки максимальної зайнятості, стабільності цін та помірних довгострокових процентних ставок [3]. У Канаді - сприяння сталого створення робочих місць і підвищенню рівня життя населення через збереження вартості грошей за рахунок низької, стабільної і передбачуваної інфляції [4]; в ЄС- підтримка цінової стабільності та збереження темпів інфляції до 2% в середньостроковій перспективі [5]. Отже цінова стабільність виступає основною ціллю центральних банків провідних країн світу, що, водночас, не може бути прийнятним в Україні в силу нестійкості економічного розвитку держави. Звичайно, якщо в країні стійка політично-економічна ситуація то центральний банк цілком може підтримувати цінову стабільність та тим самим стимулювати активність господарюючих суб'єктів.

Таким чином в кризових умовах підтримка цінової стабільності є не настільки актуальним та ефективним параметром, адже в такий період набагато важливіше стримати рівень безробіття та стимулювати економічний розвиток. Зазвичай це досягається проведенням експансійної грошово-кредитної політики з метою підвищення кількості грошей в обігу та втриманні процентних ставок. Однак, основною проблемою центрального банку України є те, що він не має змоги в повній мірі впливати на задекларовані ним стратегічні цілі наявними інструментами грошово-кредитної політики. Це зумовлено і тим, що інфляція в Україні має здебільшого немонетарний характер, а відтак НБУ не в значній мірі може сприяти ціновій стабілізації. Таким чином, доцільним виступає перегляд стратегічних цілей монетарної політики на ті, які можуть бути досягнуті центральним банком України. Загалом НБУ має в своєму арсеналі наступні інструменти для досягнення своїх цілей: операції на відкритому ринку, зміна норми обов'язкового резервування, збільшення чи зниження облікової ставки, операції на валютному ринку (міжбанківському), а відтак актуальним постає питання обрання адекватного показника, на який мав би найбільший вплив НБУ. Виділяють наступні види таких показників: монетарне, інфляційне та валютне таргетування. Слід зазначити що в більшості країн світу перевагу надають саме інфляційному таргетуванню, що було обрано й в Україні. Проте, на наш погляд, доцільнішим було б обрання валютного таргетування в силу того, що економіка України є надто залежною від експортно-імпортних операцій та від курсу іноземної валюти. І хоча НБУ уже давно не впливає на інфляцію, він водночас перестав і впливати на валютний курс. Крім того, нестабільність валютного курсу та значна девальвація гривні ставлять в критичні умови як банківську систему країни так і її економіку. Таким чином НБУ доцільно було збільшити свої операції на міжбанківському валютному ринку з метою зниження спекулятивних операцій комерційними банками, що значною мірою впливає на курс національної валюти. Крім того, слід було посилити відповідальність за

цільове використання ними кредитів рефінансування, які використовувались банками для купівлі іноземної валюти та знову ж таки сприяло девальвації гривні. Отже, перехід до гнучкого курсоутворення було передчасним та не до кінця продуманим рішенням, що спричинило значні негативні наслідки для економіки України. Зазначимо, що через значні інфляційні очікування господарюючих суб'єктів, зумовлених значною нестабільністю курсу гривні, центральний банк не має можливості досягати стабільності цін за допомогою процентної політики, а саме за допомогою короткострокової процентної ставки, адже існує велика невизначеність у майбутньому. У більшості розвинутих країн світу облікова ставка виступає одним із найбільш застосовуваних інструментів грошово-кредитної політики, що здебільшого обумовлене легкістю виміру ефекту від її зміни (шляхом аналізу показників процентних ставок за кредитами та депозитами комерційних банків), а також простотою та оперативністю застосування.

Зауважимо, що високий рівень облікової ставки негативно впливає на кредитну діяльність банків, а відтак і на забезпечення фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, що негативно впливає й на економічний розвиток країни, суттєво нівелюючи дію процентного каналу. Таке значне зростання ключового процентного показника є надзвичайно жорстким методом регулювання, який абсолютно не направлений на стабілізацію економічної ситуації в країні та на зняття панічних настроїв суб'єктів економіки. Таким чином, для підвищення впливу грошово-кредитного регулювання на економічні процеси та на банківську систему України, слід здійснити ряд заходів, зокрема: налагодити ефективний механізм взаємодії процентної політики НБУ та грошово-кредитного ринку, встановити адекватний можливостям НБУ цільовий орієнтир грошово-кредитної політики, впровадити цілеспрямований курс на зниження реальної інфляції, а також встановити чіткі межі коливання курсу національної валюти тощо.

Література:

1. Офіційний портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15> (2016, вересень, 21).
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> (2016, вересень, 15).
3. Офіційний сайт Федеральної резервної системи США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/reservereq.htm> (2016, вересень, 15).
4. Офіційний сайт центрального банку Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bankofcanada.ca/core-functions/monetary-policy/> (2016, вересень, 20).
5. Офіційний сайт Європейського центрального банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>. > (2016, вересень, 15).